

GAINAK

Altxurragako atxa

Kokapena: Arranotegi; X. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ik. Arranotegi auzoko **Altxurraga** parajea.

Oharrak: **Altxurraga** baserriaren goialdeko tontorra (505m.).

Ahozkoa:	"Alzurrako atzá"	116, 117, 130, 142
	"Alzurreko atxá"	145
	"Atzá"	116
	"Asgané"	118
	"Goikogané"	122

Idatzizkoa:

1973-74   *Galtxurreko atxa*   BIBL ErA.EtnB 155

Altxurragako landa (lepoa)

Kokapena: Arranotegi; X. mapa (B-1)

Ohar ling.: Ik. Arranotegi auzoko **Altxurraga** parajea.

Oharrak: **Altxurragako atxaren** azpian, hegoaldetik. Meñakarako eta **Paradako landatik** doan Arrieta rako erabiltzen ziren antzinako bideak gurutzatzen ziren bertan. Hona hemen 1799ko aipamena:

*"En el termino y parage de Yru Ureta de la cercania de Soilube, donde divide las jurisdicciones de Bermeo y Meñaca (...), agua que baja de la fuente llamada Yturrieta; que se halla en el camino de Arrieta bajo el mte. de Soilube (...) encontraron un mojon en la ygleracion de un camino carretil que se ba desde Achurracolanda para Meñaca (...)"*¹⁵⁰⁰

1827an, sute handi bat izan zen *Altxurragako landatik* mendebalderako basoetan, **Arrieta** eta **Eskobadirantz**:

*"Incendio en el largo espacio de terrenos entre Achurracolanda y Escobadi. Prendió fuego en el monte de Arrizurieta hacia Escobadi y Achurragacolanda"*¹⁵⁰¹ 1501

Ahozkoa:	"Alzurrako ländie"	116
	"Alzorrako ländie"	122

Idatzizkoa:

1799	<i>Achurracolanda</i>	BIBL SF
1799-1800	<i>Achurracolanda</i>	BFA. Bust 203/43 93-96
1827	<i>Achurracolanda, Achurragacolanda</i>	BFA. Bust 338/19 1,1b
1827	<i>Achurragacolanda, término de</i>	BEHA A-064/12-06 82b
1828	<i>Achurraga colanda, término de</i>	BEHA A-064/12-06 46b
1864	<i>Achurracolanda, término de</i>	BFA. K. 2794/1 8
1903	<i>Achurra colanda, término de</i>	BAHP.N.BL 8575 1103
1947	<i>Achurrecolanda, monte argomal llam.</i>	GJE fk: 1676 L23;102
1973-74	<i>Galtxurreko landie, campa de</i>	BIBL ErA.EtnB 161, 213

Arantzadi (bizkarra)

Kokapena: Mañu; VI. mapa (B-4)

1500 1799-1800. BFA. Bust. 203/43; 93-96

1501 BFA. Bust. 338/19; 1-1b

Ohar ling.: Idatziz, izen honen aldaera bi jaso dira: batak *-duy* atzizkia darama eta bestea *-di*. Mitxelenak dionez, «Hay alternancia de oi (ui) / i en el sufijo colectivo -doi, -dui, -di, frecuentemente en toponimia sobre todo con nombres de plantas: Ariztuia, Navarra, año 1042, Espeldua, 1056 y 1096 (...) Todo indica pues que -di procede de -doi, -dui que a su vez, a juzgar por la posición del acento en ronc. y sul. vendrán de un más antiguo -do.i, bisilabo, acaso con consonante intermedia». (Mitxelena, *FHV* 1990, 107-108)

Beraz, pentatsu behar da, garai horretan, *Arantzadui* aldaera zaharragoa bizirik zegoela. Sudurkari ostean, txistukari afrikaria hobetsi da, gaur egungo ahozko erabilera kontuan hartuta, fitxa buruan jartzeko.

Ahozko erabilera dagokionez, izen honetako bokal arteko dardarkari bakuna galdu daitete, baina ondoan gelditu diren bokal berdin biek bat egin gabe:

Arantzadi > Aantzadi

Bokal arteko *-d-* ahuldu egin daiteke, eta *-d- > -r-* bilakatu.

Arantzadi > Arantzari

Oharrak: **Biorgota** baserriaren goialdean, **Mañuko landatik Burdinkurtzeagara** luztzen den bizkarrean.

Ahozkoa:	“Arantzádi”	125, 127, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 143, 145
	“Arantzári”	124, 130
	“Aantzádi”	144
	“Goiko lándie”	124

Idatzizkoa: 1862   *Aransaduy, Aransadi, monte*   BUA 1312/10. *Acuedores*

Arballo / Axnabarre (tontorra)

Kokapena: San Pelaio; II. mapa (A-1)

Ohar ling.: Paraje honek izen bi ditu: *Arballo* eta *Axnabarre*. Lehenengoaren kasuan, *Arballo*, idatzizkoaren maiztasunari eta antzinatasunari jarraituta -o amaiera berreskuratu da:

Arballo > Arballu

Ahoz jaso den aldaera asimilazioz sortu da:

Arballo > Arbollo

Bigarren izena, Axnabarre, elkarketaz eratutakoa da: ‘(h)atx’ + ‘nabar’ > *Axnabar*. Konsonantez amaitzen diren leku-izenekin gertatzen den moduan, -e paragogikoa ageri du:

Ach-nabar > Asnabarre

Oharrak: **Burgo** mendiaren iparraldean (392m.)¹⁵⁰². Bi bizkar luzatzen dira bere gailurretik, bat iparraldera eta bestea, mendebaldera. Iparraldetik, **Matxitxakorantz** egiten duen bizkarrean, **Pozuilluneko** eta **Atxanarrobasoko** parajeak nabarmenzen dira. Baino benetan *Arballo* edo *Axnabarre* legez ezagutzen dena, mendebalderantz, **Gaztelugatxerantz**, egiten duen bizkarra da. Alde honetatik, *Arballoko* bizkar zorrotza, **Orbezarreta** gainean dagoen *Axganpe* edo **Areagako landaraino** jaisten da, *Orbezarreta* ingurutik begiratuta, tontor malkartsu agertzen delarik.

Labayruk **Pozuillunez** ari delarik *Arballori*, *Axnabarre* esaten dio:

“No hay en Vizcaya ningun lago de consideracion salvo el que se halla en el cono de Arnabarre a más de 300 m.”¹⁵⁰³

1502 Mendien altuerarako, Ik. Galé, Patxi (2001).

1503 Labayru, Estanislao Jaime de (1895-1903); I; 447.

1427an Bermeon sortutako leinuen arteko istilu batzuk zirela eta, Juan Martinez de Burgos korrejidorea hila suertatu zen Arujduako batzarrrean:

“En el año del Señor de UCCCCXXVII años , ovo discordia en la Villa de Vermeo entre Furtud Sanches de Olavarrieta e Juan Ortiz de Arescurenaga, seyendo vn linaje e parientes, sobre qual valeria mas al poner de los oficios, (...) e fue alli Juan Martínes de Burgos, que era Corregidor de Vizcaya, e andando entre ellos, ferieronlo en la caueça de ençima de la torre de Rescurrenaga, e levantó todo el Conçeo, e convatiendolos con mantas, tomolos, e enposó a Rosto, e otros tres con el, e sentençió al dicho Juan Ortiz de Rescurenaga, que era salido en antes de la Villa, (...) e pleyteando con el dicho Corregidor fiso Junta general en Arujdua, e estando en ella el dicho Corregidor e Gonzalo Gomes de Butron, e Ochoa de Butron su fijo vastardo, e otros muchos escuderos, allegó aquel Juan Ortiz con XXV omes, e como lo vio el Corregidor moujose contra el de palabras yradas, e revolujose toda la yunta, e diole vn criado de Juan Ortiz al dicho Corregidor con un tragas de vallesta por los pechos, estando trauado con el dicho Juan Ortiz, e cayó luego muerto (...).” ¹⁵⁰⁴

Zabalaren ustez, Salazarkoak aipatzen duen junta de Arujdua, Arballon litzateke. Hone-la dio Zabalak:

“Juan Ortiz de Arrescurenaga fué ajusticado el 1427 por la muerte dada al corregidor en la asamblea de Arbildúa, paraje sito en la ladera noroeste de Burgoa, en la calzada de S. Juan de Gaztelugatxe” ¹⁵⁰⁵ ¹⁵⁰⁵

Ez dago datu nahikorik baliokidetza hori egiteko. *Arbildua* izenak *Arballo* izenera jo dezake ere, esan behar da, 1500ean *Arballo* formaz agertzen dela ondoren azaltzen den agirian.

Kontua da, San Pelaio auzoko *Azeretxo* baserriko jabeak errota bat eraikitzean bere lucretan, zalantzan jartzen dela, inguru hartan, Bermeoko alkatearen aginpidea. Korrejido-rearen aurreko auzian, zera planteatzen zaie lekukoei:

“Primeramente sean preguntados por el conocimiento de las partes y tienen conocimiento de la cassa e casería de Açerecho que esta sita en el balle de Baquio tierra llana de este Señorio de Vizcaya = y del molino que el dho Juan de Açerecho comenzó a hedificar en su propia heredad y de los montyes e terminos de Ureta = y de los hielus e mojones que estan en Harmuquigana e Cucucha y Arballo que estan por donde se dibiden y se parten los montes de entre los vecinos de Guibelorçaga y la dha villa de Bermeo = (...) La justicia y regimiento de la dha villa de Bermeo no ha tenido ni tiene en ningun tiempo del mundo jurisdicción (...) mas en fee en todas las ocasiones que se ayan (...) y se ejerçen en la dha cassa y casería de Acerecho en lo çebil e criminal an conosido y conocen los corregidores y tenientes generales de este Señorio y los fieles [de la] anteiglesia de Santa Maria de Basigo= Yten si saben que los dhos mojones e hielus que estan en los dhos montes y terminos de Harmoquigana e Cucucha y Arballo: en la proxima pregunta mencionados y contenidos dibiden e parten los montes de entre la dha villa de Bermeo y los dhos vecinos de Guibelorçaga = es a saber la dha villa hazia la parte de arriba y banda de la dha villa = y los dhos bezinos de Guibelorçaga dende los dhos mojones hasta abaxo hasta llegar a los montes e terminos e mojones pertenecientes de la dha casa y casería de Açerecho y como tales montes y terminos suyos propios los dhos vecinos an gozado e gozan dende el dho tiempo inmemorial a esta parte sin que aya tenido ni tenga parte ni derecho alguno la dha villa de Bermeo” ¹⁵⁰⁶

1504 García de Salazar, Lope; XXII; 198-199

1505 Zabala, Angel (1928), I; 183

1506 BFA.K. 2042/7; 103b

XVIII. mendean, agiriek *Arballoko* harrobien ustiaketaren berri ematen dute:

1730ean, “*avisar a los buiteros de Baquio y Aldaurias y llevarles pan y vino a Arballo y otras diligencias a los que acarreaban la piedra de Arballo*”¹⁵⁰⁷

1730ean, berriro, “*Sacar piedra de la cantera de Arballo*”¹⁵⁰⁸

eta, 1779an, “*Trabajo con bueyes desde Arballo o Galdiz a conducir piedras para las escaleras de los caminos de la Rechola*”¹⁵⁰⁹

1869-70ean, sutea izan zen mendi honetan, horrela esaten da Udalaren kontuen agirian: “*Gasto de apagar el fuego del monte Arballo*”¹⁵¹⁰.

Ahozkoa:	“Arballú”	025, 146, 164
	“Arballó”	146
	“Arbolló”	021
	“Asnabarré”	020, 025, 028, 146, 147, 164

Idatzizkoa:

1500	<i>Arballo, montes e terminos de</i>	<i>BFA. K. 2042/7 103b</i>
1730	<i>Arballo, piedra de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 207-207b</i>
1730	<i>Arballo, cantera de</i>	<i>BUA 1560. Libro de cuentas 210, 211</i>
1779	<i>Arballo</i>	<i>BUA 842. Cuentas 106b</i>
1815	<i>Arballo</i>	<i>BFA. Bust 236/9 7b</i>
1845	<i>Arballo, puente [sic] de</i>	<i>BUA 1289/2. Montazgos 188-188b</i>
1855	<i>Arballo-buru, argomal</i>	<i>BUA 39/29. Acreedores</i>
1867	<i>Arballo, termino de</i>	<i>BFA. K. 1908/32 2b</i>
1869-70	<i>Arballo, monte</i>	<i>BUA 1154/14. Borr. Cuentas 4b</i>
1878	<i>Ach-nabar, montazgo pedrascal llam.</i>	<i>BUA 38/1. Leña 1</i>
1895-1903	<i>Arnabarre</i>	<i>BIBL Lbyr t.1, 447</i>
1944	<i>Arballo, argomal de</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1973-74	<i>Arballu, monte</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 164</i>

Astazabale (parajea)

Kokapena: Almika; VII. mapa (D-3)

Ohar ling.: Zaharrenak eta ugarienak diren aldaerak, eta ahozko kontuan hartuta, **Astazabale** izenaren alde egin da fitxa buruan jartzeko. Hiatoko bokalek -ia- > -a- egin dute (*Astazabal*), baina gutxi batuetan bokal hauek -ia- > -e- egin dute (*Astezabal*).

Kontsonantez amaitutako izenetan gertatzen den moduan, -e bokal paragogikoa erakusten du.

Oharrak: **Trubitaganetik Urkamendira** doan bizkarrean. Hemendik zihoan antzinako Bermeotik Bilborako bidea. Oraindik ikus daitezke **Urkamendi** baserri inguruan galtzada zaharraren aztarnak.

1779an egin edo berriztatu zen bide honetako zati bat:

“*Reconocimiento de la ejecucion del trozo nuevo de caminos hecho y hejecutado por Josef de Lecona en el termino de Astiazabal asta dar y tocar con las otras nuebas del termino de Laubideas*”¹⁵¹¹

1507 BUA. 1560. Libro de cuentas; 207

1508 BUA. 1560. Libro de cuentas; 210

1509 BUA. 842. Cuentas; 106b

1510 BUA. 1154/14. Borr. Cuentas; 4b

1511 1779. BUA. 842. Cuentas; 89

Ahozkoa: “**Astasabalé**”   046, 064, 065, 066, 067,
                   “**Astesabalé**”   070, 085, 086, 088, 091,
                   “**Astesábal**”   114, 115, 119, 122

“**Astosabalé**”   120, 121
                   047
                   117

Idatzizkoa:

1779	<i>Astiazabal</i>	<i>BUA 842. Cuentas 89</i>
1830	<i>Hastazabal</i>	<i>BFA. K. 1379/1 39</i>
1830	<i>Hastazabal, cas. en Urotza o</i>	<i>BFA. K. 1379/1 39</i>
1895	<i>Asta-zabalaga, argomal</i>	<i>BAHP.N.BL 7550 353</i>
1896	<i>Artazabalaga, argomal</i>	<i>BAHP.N.BL 7552 291b</i>
1898	<i>Astazabala, punto de</i>	<i>BAHP.N.BL 8195 1539</i>
1910	<i>Artazabala</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Artazabalaga</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Artazabalaga</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Artazabalaga</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Urquimendi ó Arrizabaleta</i>	<i>GJE fk:913 L13;32</i>
1945	<i>Aste-zabala</i>	<i>GJE fk:1185 L16;199</i>
1945	<i>Aste-zabala</i>	<i>GJE fk:1186 L16;202</i>
1947	<i>Artazabalaga</i>	<i>GJE fk:1630 L22;185</i>
1978	<i>Artazabala ó Errecabitarte</i>	<i>GJE fk:9579 L97;140</i>

Astazabaleburu / Pastitxuburu (tontorra)

Kokapena: Almika; VII. mapa (C-2)

Ohar ling.: Ik. **Astazabale**. **Pastitxu** gainean egonik, *Pastitxuburu* izena ere hartu da fitxa bururako.

Oharrak: **Truboietagane** menditik **Astazabalera** doan bizkarrean dagoen tontorra, **Pastitxuko** goialdea. Bi izen hartzen ditu: lehenengoa, *Astazabaleburu*, bere azpian, ekialdetik **Astazabale** dagoelako **Almika** auzotik begiratuta; eta bigarrena, *Pastitxuburu*, bere azpian ere, baina iparraldetik, **San Andres** auzotik, **Pastitxu** dagoelako. Beraz, izen biak mantenitzea erabaki da, auzo bietara ematen duen tontorra delako eta horren arabera auzo bakoitzak bertako parajeri erreferentzia eginez eman izan diolako izena.

Idatzizkoa:

1875	<i>Pastorchu buru, punto llamado</i>	<i>BUA 244/7. Montazgos 10</i>
1895	<i>Astazabala-buru ó Pastochuburu, lote en</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1500b</i>
1895	<i>Pastochuburu ó Buruchueta, lote en</i>	<i>BAHP.N.BL 7551 1501</i>
1910	<i>Pastoche-buru, argomal</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Pastochu-buru, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1911	<i>Portochu-buru, término</i>	<i>BUA 36/5. Exposic. de particulares</i>
1912	<i>Pastochuburu, argomal</i>	<i>GJE fk:1248 L17;164</i>
1912	<i>Pastochu-buru, argomal</i>	<i>GJE fk:1406 L19;169</i>
1912	<i>Pastochuburu, argomal</i>	<i>GJE fk:1406 L19;169</i>
1912	<i>Portuchuburu, argomal</i>	<i>GJE fk:1248 L17;164</i>
1923-24	<i>Pastochu-buru, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Pastochuburu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Portuchuburu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

Burdinkurtzeaga (landa)

Kokapena: Mañu; VI. mapa (B-3)

Ohar ling.: ‘Burdina’ + ‘kurtze’ + -aga. ‘Burdina’ osagaiak amaierako bokala galdu du ekarketan: burdin-. Mitxelenak dioenez, «En palabras de más de dos silabas se pierde la

vocal final, cualquiera que sea, siempre que la consonante precedente pueda quedar en posición final» (Mitxelena, *FHV*, 1990, 127).

‘Burdina’ osagaiari dagokionez, garai batean, sudurkaritasunaren asimilazioa dela eta, ‘burnina’ bilakatu zen, idatziz jaso den moduan: «La asimilación de nasalidad está apoyada por **arno** ‘vino’, **burni(a)** ‘hierro’... (...) Ha habido paso a **n** de una oclusiva apical oral en a.-nav. b.-nav. lab. **arno** ‘vino’ <*ardano, guip. mer. **burni(a)** ‘hierro’ < *burdina» (Mitxelena, *FHV*, 1990, 163)

Ahoz, beriz, **-d** kontsonantedun aldaerak jaso dira, sudurkaritasunaren asimilazio gabe. Oinarrian dagoen bigarren osagaiari dagokionez, metatesiz sortutakoa da, kontsonante taldea bereizteko:

«Queda dicho que los grupos **muta cum liquida** no son hoy una rareza en ningún dialecto vasco, menos **dl** y **tl** que faltan por completo. (...) La metátesis se emplea también para evitar estos grupos: d’Urte **ardillu** ‘ladrillo’, vizc. **Kurzellu** ‘candil’, **kurze** ‘cruz’» (Mitxelena, *FHV*, 1990, 348).

Bigarren osagai honetako ozen osteko txistukariari dagokionez, gaur egungo erabilera jarratuta, afrikaridun aldaera hobetsi da fitxa buruan jartzeko.

Idatziz jaso den aldaerari lotuta, **-aga** leku-atzikziaren aurreko bokala disimilazioz, **-ea-** > **-ia-** bihurtu da.

Burdinkurtzeaga > Burdinkurtziaga
Burninkurtzeaga > Burnincurciaga

Ondoren, **-aga** leku-atzikzia murriztu egin da, bokal arteko belare ahostuna galtzean (-g- > Ø).

Burdinkurtziaga > Burdinkurtzia

Aldaera honetatik eratu dira ahoz jaso diren *Burdikuntza*, *Burdikontza* eta *Burdikotza* (edo sudurkaria mantendurik *Burdingtonota*), jatorrizko leku-izenetik urruntzen direnak.

Oharrak: **Arantzadiko** landako mendebaldean, **Zabalene** baserriaren goialdean. **Mañutik**, **Zubiaur** auzoko *Andiriminetako* eta **Altzadirako** bidegurutzea da paraje hau. 1731ko agiriaren arabera, baso honetatik 930 gurdikada ikatz atera ziren burdinoletarako.

Ahozkoa:	“Burdikuntzako ländie”	124
	“Burdikontzako ländie”	134
	“Burdikotzeko lända”	144
	“Burdikuntzá”	132
	“Burdikontzá”	133, 134, 135
	“Burdikotzá”	131
	“Burdingtonzá”	130
	“Gurdinkotzá”	127
	“Gurdikontzá”	126

Idatzizkoa:

1731	<i>Cruz de Burnincurciaga de Aranbalz, monte de la</i>	<i>BFA. K. 3583/1 60, 60b</i>
------	--	-------------------------------

Burgo (mendia)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-1)

Oharrak: **Sollube** menditik **Matxitxako muturrera** doan mendikatean dago, **San Pelaio eta Arane** auzoen bitartean. Bere 452 metroekin, Sollube eta **Garbola** mendiekin, Bermeoko altitude handienetarikoa da. Dorre baten hondakinak daude bere gailurrean. Dorre hau, eta Sollubekoa ere, seguruenik, basoen zaintzarako eginak daude. Manuel Arrotegui Amunategui, inguruko basoen jabea, izan zen dorre hauki zituena, XIX. mendearen azken

Burgoko dorrea.
Gipuzkoako
Artxibo Orokorra.
AGG-GAO / OA 1250.

urteetan. Oin-planta zirkularra dute biak eta altuera handia izan zuten eraiki zirenean: Burgokoak 17 m. zeukan, Sollubekoak, 25. Hona hemen Burgokoaren deskribapena:

“Sobre este monte se halla construida una torre conocida con el nombre de “Torre de Burgoa”, de forma circular, de 20 pies de elevacion o sean, 16 m. 72 cm., teniendo acceso a la parte superior por una escalera exterior adosada a la misma pared. Perimetro de 6 m2 y 10 dm.. La entrada es por su lado sur.” ¹⁵¹²

Mendi honen lehen erreferentzia historikoa 1285ekoa da, Bermeoko hiriaren pribilejioa berretsgo izan zeneko agirian aipatzen baita, hain zuzen, bere barrutiaren zabalketa deskribatzerakoan:

“Por do taja la agua de Lamiaran adentro, é por el somo de la sierra que es sobre la casería de los fíjos de don Sancho de Galdacano, é por esa senda que recuda por sobre Achonaraen al rio que ba por entre Nafarrola, é Zuloeta, é por ese rio arriba q. recuda en destajo al somo de la tierra, é por el cuesto de esa sierra por sobre Morteruza, é por Ordoña que recuda a Burgos [sic], é de Burgoa hasta Bermejo, con montes, é fontes, é con entradas, é exidas(…).” ¹⁵¹³

XVIII. mendearen hasieran, seguruenik beste askotan bezala, sute handi bat izan zelarik Burgo aldean, errudunen aurka aritu zen udala:

1512 1893. GJE. fk:1992. L26;249

1513 Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 209

“(...) aviendo procedido criminalmente contra Asencio de Corteta por el yncendio que causso en los montes de Vreta y Virgo Gana” ¹⁵¹⁴

XIX. mendean saldu ziren arte, Burgo inguratzten duten paraje guztiak herri ondasunak izan ziren. Hala ere, ematen du eskubide berezia zutela baserri auzoetakoek, ez zuhaitzak eurak, baina bai otea, iratzea edota basoepa (jausitako hostoak, etab.) gozatzeko:

“Preguntar en interrogatorio si se sabe si las anteiglesias de S. Pelayo y Zubiaur poseen de tiempo inmemorial el usufructo de las argomas y ojas desde el cabo Machichaco por Burgogana, Galbarrola y prado de Ordeña hasta el de Olazar” ¹⁵¹⁵.

Yradik¹⁵¹⁶, *Burgoko iturri* batzuen berri ematen du, ez du zehazten baina, zein aldetako iturriak diren, **Galdizerrekara** ematen dutenak ala **Kukutzeko** edota **Uretako errekara** ematen dutenak.

Ahozkoa:	“Burgó”	018, 021, 025, 146, 164, 166
	“Torré”	164

Idatzizkoa:

1285	Burgoa	BIBL ItJR-II 209
1724	Virgo Gana	BUA AL. 1711-1727 147b
1731	Burgogana, término de	BUA 1560. Libro de cuentas 220
1801	Burgoa, monte	BFA. Bust 593/10 1
1816	Burgoagana, término de	BUA 1325/1. Casas extram
1839	Burgogana, término de	BFA. Bust 227/5
1843	Burgoa, monte	BUA 1289/2. Montazgos 112-114
1844	Burgoa, monte	BIBL YrJA 111
1844	Burgoa, fuentes de	BIBL YrJA 71-72
1846	Burgoa, término de	BUA 1160. Cuentas
1848-50	Burgoa, punto llam.	BUA 37/6. Ganaderia 17
1862	Burgoa, monte	BUA 1139/16. Data 104
1875	Burgoa	BUA 244/7. Montazgos 18
1882	Burgo, monte	BUA 1325. Seqr. SP y Zub. plano
1895-1903	Burgoa	BIBL Lbyr t.II-lib-2º, pg 333
1895-1903	Burgogana	BIBL Lbyr 211-217
1902	Burgoa, torre de	BAHP.N.BL 8572 689b
1910	Burgo, monte	BUA 866. Fincas rústicas
1910	Burgo, argomal	BUA 1032. Fincas rústicas
1927-32	Burgoa, torre de	BakUA 1/20
1944	Burgoa, término de	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1951	Burgoa, picota de	GJE fk:2339 L30;156

Ganeko landa (lepoa)

Kokapena: Mañu; VII. mapa (C-1)

Oharrak: Kanone aurreko lautada, Olalde baserriaren goialdean.

Ahozkoa:	“Ganeko landa”	115, 126, 133, 135, 138, 143
----------	-----------------------	------------------------------

Idatzizkoa:

1876	Ganecolanda, terreno argomero en	BUA 39/25. Terren. embarg. 15
1895	Ganeco-landa, lote en	BAHP.N.BL 7551 1500b
1911	Ganeco-landa, Laubidieta ó	BUA 36/5. Expos. de partic.
1944	Caneta-landa, término	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	Ganeco-landa, heredad	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

1514 BUA. AL.1711-1727.147b

1515 1839. BFA. Bust. 227/5

1516 Yradi, Juan Angel de (1844); 71-72

Ganeta (tontorra)

Kokapena: Demiku; VIII. mapa (A-2)

Ohar ling.: *Ganetac* izenean ageri den amaierako -c, gaztelaniak euskal leku-izenei eransten dion azken -s pluralgiletik eratorritakoa da. Horrelakorik ez da ahoz jaso. *Ganeta* izenarekin batera, *Ganta* aldaera sinkopatua ere jaso da.

Oharrak: **Portuburu** goiko tontorra.

Ahozkoa:	“Gáneta”	054, 055, 056, 059
	“Gánta”	059
	“Goikogané”	057
	“Goikoganá”	071
	“Portuburugáne”	055

Idatzizkoa:

1846	<i>Portuburu gane, heredad y viña</i>	BFA. Bust 682/014 10
1895	<i>Ganeta, heredad</i>	BAHP.N.BL 7551 1080b
1899	<i>Ganeta, heredad</i>	BAHP.N.BL 8296 683
1901	<i>Ganeta, heredad</i>	BAHP.N.BL 8570 885b
1903	<i>Ganeta, heredad</i>	BAHP.N.BL 8575 1612
1907	<i>Ganetac, heredad</i>	GJE fk:1756 L24;106
1910	<i>Ganeta, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1910	<i>Ganetac, heredad</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Ganetac, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1923-24	<i>Ganeta, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1923-24	<i>Ganetac, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1925	<i>Ganeta-landa, heredad</i>	BFA. E. KZ. C/21
1934	<i>Ganeta-landa, heredad</i>	BFA. E. KZ. C/76
1944	<i>Ganeta, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1944	<i>Ganetac, heredad</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5
1980	<i>Ganeta, heredad</i>	GJE fk:10580 L113;116

Gantxu (tontorra)

Kokapena: Demiku; VIII. mapa (B-2)

Ohar ling.: *Gantxu* izenaren laburpena da *Gantxu* izena, eta berau aukeratu da fitxa buruan jartzeko maiztasunari eta ahozko erabilera jarraituta.

Oharrak: **Demiku** auzoaren buruan, hegoaldetik dagoen tontorra eta bere ipar-ekialdeko hegala.

Ahozkoa:	“Gántzu”	054, 055, 056, 058, 059
----------	-----------------	-------------------------

Idatzizkoa:

1846	<i>Ganchu, monte denominado</i>	BFA. Bust 682/14 11
1898	<i>Ganchua</i>	BAHP.N.BL 8195 1462
1901	<i>Ganechu, argomal y castañal</i>	BAHP.N.BL 8571 2067
1907	<i>Ganchu, terreno</i>	GJE fk:1756 L24;106
1910	<i>Ganchu, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Ganchua, monte bajo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Ganchua-goico, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1910	<i>Ganchu-beco, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Ganchu-goico, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Ganechu, argomal</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Yantxua, heredad</i>	BUA 866. Fincas rústicas
1923-24	<i>Ganchu, heredad</i>	BUA 404. Fincas rústicas

1923-24	<i>Janchua, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1944	<i>Ganchua, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Ganechu, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1945	<i>Ganchua, argomal</i>	<i>GJE fk:1130 L16;1</i>
1945	<i>Ganechu, argomal</i>	<i>GJE fk:1130 L16;1</i>
1980	<i>Gaintzu, heredad</i>	<i>GJE fk:10581 L113;120</i>
1980	<i>Ganchu, monte</i>	<i>GJE fk:10580 L113;116</i>

Garbola (mendia)

Kokapena: Mañu; VI. mapa (A-4)

Ohar ling.: Izenaren esanahia ez da ezaguna, toponimo zahar askorekin gertatzen den moduan. Aipamen zaharreinei begiratuta, osagaietako bat 'galbar' izan daiteke 'calvo' zuhaitz gabekoa (Azkue, *Diccionario vasco-español-francés*. 1969 [fakz. 1906], 319).

Bigarren osagaia 'lorra' izan daiteke, hau da, irristatuz garraiatzen den enborra edo materialia (Azkue, *Diccionario vasco-español-francés*. 1969 [fakz. 1906], 553). Ik. San Andres auzoko **Lorbide**, edo San Pelaio auzoko **Gibelortzaga**.

Bigarren osagai hau, 'Lorra' izatekotan, XIX. mendetik aurrera, izena desitxuratu egin dela esan daiteke, ozenen metatesiagatik: -r- dardarkari anitza eta -l- albokaria silabaz aldatuta, eta gero, dardarkari anitzak beste albokariaren lekua hartuta. Ostean, hiatoan gelditutako bokalek bat egingo zuten -ao- > -o-.

Galbalorra > Galbarrola > Garbaola > Garbola

Bigarren osagaia 'ola' ere izan daiteke ('Galbar' + 'ola'), idatziz jaso den lehenengo aipameneko gaztelaniazko 'cortixo' generikoak aditzera ematen duen bezala. Horrek eskatuko luke, XVII. menderako, kontsonante metatesiak hitz elkarketan indarra izatea.

Oharrak: **Mañuko landa** eta **Zumarrietaiko landa** artean dagoen mendi (481m.). Hiru bizkar ditu: lehenak, ipar-ekialdera egiten duenak, **Goikoganera** jotzen du, **Burgoko** norabidean; bigarrenak, mendebaldera, Bakiorako norabidean; eta hirugarrenak, hegortantz, **Mañurantz**.

XVII. mendean, herri basoen ustiakuntza dela eta aipatzen da mendi hau:

"en los montes y terminos de concejiles de la v^a de Bermeo en los puertos que llaman ecortixo deperirabien el cortixo degogençabala el cortixo deurquidia el cortixo dearançadia el cortxo de galbalorra el cortixo deagunaga en las carargas oxaurta sagarada" 1517

XIX. mendean, berriro aipatzen da, herri basoen auzi baten inguruan:

"Pregunten en interrogatorio si se sabe si las anteiglesias de San Pelayo y Zubiaur poseen de tiempo inmemorial el usufructo de las argomas y ojas desde el cabo Machichaco por Burgogana, Galbarrola y prado de Ordeña hasta el de Olazar" 1518

Ahozkoa:	"Garbola"	060, 124, 130, 131, 133, 144, 145, 146, 147
	"Garbola aspiȝé"	146

Idatzizkoa:

1656	<i>Galbalorra, cortixo de</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. L1422/15 1</i>
1730	<i>Galbalorra, términos de</i>	<i>BFA. K. 1830/2 21b</i>
1839	<i>Galbarrola, término de</i>	<i>BFA. Bust 227/5</i>
1844	<i>Garbaola, monte</i>	<i>BIBL YrJA 111</i>

1517 VEKA. R.R. Ejec. L1422/15; 1

1518 BFA. Bust; 227/5

1844	<i>Garbaola, fuentes de</i>	<i>BIBL YrJA 71-72</i>
1882	<i>Albarrola</i>	<i>BUA 1325. Segr. SP y Zub. Plano</i>
1927-32	<i>Garbola, monte</i>	<i>BakUA 1/20</i>
1928	<i>Galbarrola</i>	<i>BIBL ZbA2 507</i>
1973-74	<i>Garbola, monte</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 218</i>
2001	<i>Garbola, gailurra</i>	<i>BIBL GaPa 368</i>

Goikogane (parajea)

Kokapena: San Andres; IV. mapa (D-1)

Oharrak: Leku-izen hau **Truboietaganet** ia **Burgo** mendiraino lutzatzen den biskarrari dagokio; zehatzago, **Laubidetatik** hasi eta **Kanone** eta **Mañugoikotik** zehar **Zumarrietako landaraino** doan gainari. Bermeoko udalerria bi isurieldetan (Bakio aldera ematen duten urak alde batetik eta Bermeoko herrialdera ematen dutenak, bestetik) banatzen duen ur-muga da bera.

Ahozkoa: “**Goikogane**”   048, 049, 060, 065, 128, 150, 164
                  “**Gané**”   138

Idatzizkoa:

1855	<i>Goicogane, pradera de</i>	<i>BUA 39/29. Acreedores</i>
1855	<i>Goyco-gane, pradera</i>	<i>BUA 39/29. Acreedores</i>
1869	<i>Goicogana, argomal</i>	<i>BFA. Bust 324/2</i>
1876	<i>Goicogana</i>	<i>BUA 39/25. Terren. 4</i>
1928	<i>Goicogane</i>	<i>BIBL ZbA1 93</i>
1928	<i>Goikogana</i>	<i>BIBL ZbA1 133-137b</i>
1948	<i>Goicogana</i>	<i>GJE fk:1801 L24;237</i>

Goroso (biskarra)

Kokapena: San Pelaio; III. mapa (D-4)

Ohar ling.: Bizkar honen izena gaztelaniatik mailegatutakoa da. Antza ‘grosso’ hitza erabiltzen zen ‘monte calvo’ esateko, zuhaitz gabekoa. Euskarara egokitzean, hasierako gr-kontsonante multzoa ekiditeko, anaptixiaz, beste bokal bat txertatu da kontsonante bien erdian. Ik. Agirre auzoko **Pedru** baserria.

Groso > Goroso

Oharrak: **Garbola** mendiaren mendebaldeko biskarra. *Garbola* berari ere *Goroso* deitu izan zaio zenbaitetan. Mendi honen hego-ekialdeko isurialdea, gaur **San Miguel** auzoko ere-mua, **Gorosoaga** legez aipatzen da XIX. mendeko agirietan. Antza denez, izen hauek guztiak, elkarri lotuak daude eta *Garbola* mendigunearen antzinako izena izan zela ematen du. 1854an, **Urkidi** baserria, *Gorosape* izenaz agertzen da.

XVI. mendeko aipuak Bermeok inguruko elizateekin izan zituen jurisdikzio auzietakoak dira:

“ (...) y lo que dividen los terminos de Basigo y balle de baquio con la dha villa de Bermeo son desde el monjon de piedra que esta en Goroso asta el monjon de Saranlondo y dende alli al monjon de Andiridieta y de alli al monjon de junto a Munguiagorta y dende alli al monjon de Ucelarreta a donde se acava la dha monjonera de la dha anteiglesia (...)”¹⁵¹⁹

XIX. mendeko pribatizazioen garaira arte eremu hauek herri basoak izan ziren eta zuhaitzak berriztatzeako lanak aipatzen dira sarritan paraje hotonetan:

1778an, “Coste de saca de cagigos del terminod de Bañuba, su conducción a Goroso y volverlos a plantar aqui”¹⁵²⁰

1519 VEKA. R.R. Ejec. C2497; 39

1520 BUA. 968/2. Libr. y recibos; 18

1781ean, “*Limpiar cagigos naturalmente nacidos en el monte de Gorosso*” 1521

1786an, “*Cava en el termino de Huretas; sigue la cava echo bajo de Goroso*” 1522

Auzoko baserritarrek inguru honetako otearen aprobetxamendua egiteko eskubidea zuten; horrela XIX. mendeko pribatizazioen inguruan zenbait istilu sortu zirelarik, ondokoa esaten da:

“*alega que los cortes de argoma lo hacen hacia la ferreria de Goico-olea y hacia Goroso y desde este hasta el de Arballo y Hermua*” 1523

Berriro, 1857an, ote kargak eskatzen dira:

“*Solicitud de cargas de argomas en el mte. Gorozo*” 1524

Goroso bizkarraren iparraldeko isurian **Gorosoko landa** eta **Gorosoko iturria** daude. Azken hau, **Gisastiko errekaren** sorburua da. Dokumentazioak, 1876an, paraje honetan sutea izan zela adierazten du:

“*Incendio en Gorozoco-iturri de la sierra denominada Guiñarradi (...) como dice el mismo nombre de Guiñarradi es una sierra enteramente estéril que no produce más que un poco de brezo. Pastan allí ganados de Agustín de Larrauri y Jose Antº de Ymatz*” 1525

Ahozkoa:	“ Gorosó ”	145, 146, 147, 164
	“ Golosó ”	060
	“ Gorosogáne ”	145
	“ Gorosoko basoá ”	145

Idatzizkoa:

1575	<i>Groso</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 29
1576	<i>Goroso</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 39
1577-78	<i>Gorosoa</i>	BFA. K. 3174/6 160-165b
1578	<i>Gorosoa</i>	VEKA R.R. Ejec. C2497 49
1778	<i>Goroso</i>	BUA 968/2. Libr. y recibos 18
1781	<i>Gorosso, monte de</i>	BUA 842. Libr. y recibos 20
1786	<i>Goroso, bajo de</i>	BUA 842. Libr. y recibos 41b
1809	<i>Goroso</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos
1813	<i>Goroso, monte</i>	BFA. Bust 567/7 2b
1815	<i>Goroso</i>	BFA. Bust 236/9 7b
1819	<i>Gorozo, monte</i>	BFA. Bust 554/5 114b
1857	<i>Gorozo, monte</i>	BUA AL. 1856-1857 59b
1863	<i>Goroso</i>	BUA 93/7. Enajen. y conces.
1881	<i>Goroso</i>	BUA 244/10. Argomeros 5b
1910	<i>Garoso, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Goroso, monte calvo</i>	BUA 1032. Fincas rústicas
1910	<i>Goroso, heredad</i>	BUA 1435. Fincas rústicas
1923-24	<i>Goroso, monte calvo</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1923-24	<i>Goroso-Arcoche, monte calvo</i>	BUA 404. Fincas rústicas
1927-32	<i>Gorozagane</i>	BakUA 1/19; 1/20
1944	<i>Garoso, argomal</i>	BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5

Gorosoaga (paraje)

Kokapena: San Migel; VII. mapa (A-1)

1521 BUA. 842. Libr. y recibos; 20

1522 BUA. 842. Libr. y recibos; 41b

1523 1815. BFA. Bust. 236/9; 7b

1524 BUA. AL. 1856-1857; 59b

1525 BUA. 1492. Comunicaciones; 9

Ohar ling.: Idatziz jasotako datuetan izena desitxuratuta aurkitu bada ere, kontuan izan behar da *Mundakatxu* baserriari egokitzen zitzaison izena. Ik. San Migel auzoko **Mundakatxu** baseria.

Oharrak: XVIII. eta XIX. mendeetan, honela esaten zitzaison **Errematzane**, **Kantarape** eta **Mundakatxu** baserriak dauden parajeari. Gaur, auzo honetako hiztunen artean ez da izen hau ezagutzen, eta *Mundakatxu* baserriari ere sarritan, antzeko izena egokitzen zaio: *Garusoaga*, *Gurezua*, *Golosoa*.

Beste alde batetik, **Goroso**, **Garbola** mendiaren ipar-mendebaldeko bizkarrari esaten zaio; baita batzuetaan, *Garbola* mendiari ere. *Gorosoagako* paraje hau, *Garbola* mendiaren hego-ekialdeko isurialdea da. Antza duenez, izen guzti hauek, Goroso, Golosoa, GoluSuaga, GuluSuaga, elkarri lotuak daude eta *Garbola* mendiguneari egokitzen zitzaison generikoa zen.

Idatzizkoa:

1785	<i>Bulusuaga</i>	BUA 842. <i>Libr. y recibos</i> 48b, 50b, 53b
1794	<i>Gulusuaga</i>	BUA 991/3. <i>Recibos.</i> 24b, 25
1795	<i>Gulusuaga</i>	BUA 991/4. <i>Recibos.</i> 17
1836	<i>Coluzuaga</i>	BUA 1625 11b
1838	<i>Guluzuaga</i>	BUA 1139. <i>Serv. y sumin.</i>

Kurtzezarre (mendia)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2/B-3)

Ohar ling.: ‘Kurtze’ + ‘za(h)ar’. Kontsonantez bukatzen diren izenetan bezala -e bokal paragogikoa erakusten du.

Oharrak: Arane auzoaren gaina edo buru egiten duen mendia. Bere hegoaldeko hegalean kokatzen da Arane auzo ‘historikoa’ eta bere iparraldeko isurialdetik **Matxitxako-raino** luzatzen dira **Galdizko** parajeak.

Kurtzezarre mendia **Burgorekin** lotzen duen lepoan **Santakruzko landa** dago eta hantxe egon zen **Santa Kruz** ermita, Bermeotik **San Juanerako** bidean. Mendi honen ekialdeko puntan, **Erle** gainean, **Altamiratik** Santa Kruzerako bideak mendebalderako norabidea hartzen duen unean, harrizko gurutze bat dago, bidearen ertzean (Ik. **Erle**, parajea).

Beste gurutze bat izan zen, XVIII. mendean udalak jarritakoa Kurtzezarreko mendi gailurrean. Ordukoan, **Santa Kruz** ermitaren ondoan egongo zen seguruenik:

“Trabajos de fijación de las tres cruces puestas en el Torrentero, otra en la Ataia y la tercera en la cima de Santa Cruz”¹⁵²⁶ 1526

“Reposición de una cruz tallada de piedra jaspe que se hallaba demolida y caída en el suelo junto a la ermita de Santa Cruz”¹⁵²⁷ 1527

Ahozkoa: **“Kurtzesarré”**   006, 013, 164

Idatzizkoa:

1852	<i>Cruz, terrenos devajo de la</i>	BUA 39/3. <i>Enajen. y conc.</i>
1852	<i>Vieja Santa Cruz, punto de</i>	BUA 39/3. <i>Enajen. y conc.</i>
1875	<i>Cruz, punto de la</i>	BUA 244/7. <i>Montazgos</i> 11
1983	<i>Gibelemendi</i>	BIBL <i>UrJ</i> 369-395
1996	<i>Gibelmendi</i>	BIBL <i>BarrE</i>

Laubidieta (paraje)

Kokapena: Mañu; VII. mapa (D-2)

1526 1778. BUA. 968/2. *Libr. y recibos*; 56

1527 1802. BUA. 1136. *Libr. y recibos*; 80b

Ohar ling.: Leku-atzizkia bokalez bukatutako oinarriei lotzen denean gertatzen den bezala, -eta > -ta bilakatu da. Ostean, bokal arteko -d- galdu egin da, eta ondoan gelditu diren bokal berdin biek bat egin dute. Gero, -au- diptongoa monoptongatu egin da, eta -u- bokal erdia galdu da.

'Lau' + 'bide' + -eta > *Laubide[et]a* > *Laubideta* > *Laubidita* > *Laubita* > *Labita*

Oharrak: Zentzu zabalean, **Karmengo eliza** dagoen ingurua, eta zehatzago, bere goialdea, **Truboietagane** tontorraren hegoaldeko lepoa. Bermeotik eta **Almikatik** gora egin ondoren, hemendik izaten zen izaten zen antzinako **Bilborako galtzada**. Gero, bideak, **Oian-gorta** aldera egiten zuen, **Bentazarretik** behera, **Oiangortako zubi** gainetik **Emerando** aldera egiteko.

Ahozkoa:	“Laubidíeta”	113
	“Laubidíta”	047, 049, 101, 114, 116, 117, 119, 120, 122, 127, 140, 145
	“Laubíeta”	130
	“Laubiéta”	138
	“Laubítá”	051, 069, 086, 088, 115, 121, 126, 136, 141
	“Lauiéta”	130
	“Lauítá”	070
	“Labítá”	122

Idatzizkoa:

1733-1845	<i>Cuatro caminos, monte los</i>	BUA 922. Libro visit.. Arbolado 27
1733-1845	<i>Laubideta, monte</i>	BUA 922. Libro visit.. Arbolado 47
1767	<i>Lauvideac, inmediacion de</i>	BFA. Bust 568/3 1
1774	<i>Cuatro Caminos</i>	BUA 250/13. Cargos y datas 11, 26
1774	<i>Quatro Caminos, bagera de los</i>	BUA 250/13. Cargos y datas 27
1779	<i>Laubideas, término de</i>	BUA 842. Cuentas 26b,27b, 28b
1782	<i>Quatro caminos, vivero de los</i>	BUA 842.Libr. y recibos 66b
1798	<i>Quattro Caminos, viveros y montes de</i>	BUA 1136. Libr. y recibos 37
1813	<i>Quattro caminos</i>	BFA. Bust 567/7 2b
1818-1850	<i>Laubidieta, pastores de</i>	BUA 37/6. Ganaderia 26
1821	<i>Cuatro Caminos, los</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos
1828	<i>Laubideta, puntos de</i>	BEHA A-064/12-06 2
1828-29	<i>Cuatro caminos, inmediacion de los</i>	MAHN C.C.3758/1 3b
1835	<i>Lauvideta</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos 11b
1837	<i>Laubidieta</i>	BUA 1139. Serv. y sumin.
1843	<i>Laubidieta, dos caserías en</i>	BUA 1625. Conc. de terrenos 15
1843	<i>Laubidieta, punto de</i>	BUA 1289/2. Montazgos 128.129
1844	<i>Lauvideta, fuentes de</i>	BIBL YrJA 71-72
1844	<i>Lauvideta, monte</i>	BIBL YrJA 111
1854	<i>Laubidieta aspi, monte</i>	BUA 1289/8. Arboles
1855	<i>Laubidieta</i>	BUA 39/29. Acreedores
1856	<i>Lauvideta, montaña de</i>	BFA. E. LS. C/560-2
1861	<i>Laubidieta, argomal en</i>	BUA 93/7. Enajen y conces.
1862-1887	<i>Cuatro caminos</i>	BUA 1289. Venta de 75b
1867	<i>Lanvideta, monte argomero llamado</i>	BFA. K. 2569/013 2
1877	<i>Laubidieta</i>	BUA 244/10. Argomeros 4b
1893	<i>Lauvideta</i>	BFA. K. 2834/6 989-996
1895	<i>Laubidieta, lote en</i>	BAHP.N.BL 7551 1500b
1897	<i>Laubidieta, termino</i>	BAHP.N.BL 8183 744
1898	<i>Laubidieta</i>	BAHP.N.BL 8195 1539b
1906	<i>Laubidieta-gane, terreno</i>	GJE fk:1533 L21;86

1910	<i>Lamvideta, monte alto</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Laubidieta, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Laubidieta, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1911	<i>Laubidieta ó Ganeco-landa</i>	<i>BUA 36/5. Exposiciones de part.</i>
1912	<i>Laubidieta</i>	<i>GJE fk:1248 L17;164</i>
1912	<i>Laubidieta, argomal</i>	<i>GJE fk:1406 L19;169</i>
1923-24	<i>Laubiedieta, heredad</i>	<i>BUA 404. Fincas rústicas</i>
1928	<i>Laubidieta</i>	<i>BIBL Zba1 133-137</i>
1942	<i>Laubidieta, casería en</i>	<i>GJE fk:730 L10;191</i>
1944	<i>Laubidieta, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1947	<i>Laubidieta, heredades llamadas</i>	<i>GJE fk: 1657 L23;41</i>
1968	<i>Laubidieta, monte denominado</i>	<i>GJE fk:5160 L57;214</i>

Mañuko bizkarra

Kokapena: Mañu; VI. mapa (B-4)

Ohar ling.: Generikoa den neurrian, artikulua hartzen duenetako izena da. ‘Zarratu’ generikoaren kasuan, amaierako bokal itxiak artikulua, asimilazioz, itxi du:

Goiko zarratua > *Goiko sarratue*

‘Bizkar’ generikoaren kasuan, bokal itxiak, asimilazioz, txistukaria sabaikaritu du, eta bokal irekia itxi du.

Mañuko bizkarra > *Mañuko bixkerra*

Oharrak: **Arbitxu** gaineko bizkarra, **Mañuko landaren** mendebaldean dagoen tontorra.

Ahozkoa:	“Mañuko bixkarrá”	145
	“Mañuko bixkerrá”	125, 145
	“Goiko sarratue”	131

Mañuko landa

Kokapena: Mañu; VII. mapa (B-1)

Ohar ling.: Artikulua lotzean berezko -a bukaeradun generikoari, disimilazioz, amaierako bokal irekia gradu bitan itxi egin da eta eratutako bokal itxiak artikulua gradu batean itxi du:

Mañuko landa + -a > Mañuko landea > Mañuko landia > *Mañuko landie*

Oharrak: **Mañugoiko** baserrien goialdean, **Garbola** mendiaren hegoaldeko lepoa da (433m.). Inguru honetan bide gurutzea dago, **Goikogane** eta **Burgora** doan bideak iparraldera egiten du eta **Zurtzuri** eta **Txarale** baserrietatik behera, Bakiora doan bideak, mendebaldera.

Ahozkoa:	“Mañuko lánda”	133, 135, 145
	“Mañuko ländie”	124, 129, 131, 138, 145

Idatzizkoa:

1875	<i>Mañuas, pradera de</i>	<i>BUA 244/7. Montazgos 23</i>
1882	<i>Mañuco-landa</i>	<i>BUA 1325. Segr. SP y Zub. (planoa)</i>
1893-94	<i>Mañuco landa, cumbres de</i>	<i>BUA 1333/2. Peticion de segregación 8</i>
1927-32	<i>Mañugoico landa</i>	<i>BakUA 1/20 (planoa)</i>

Masugoiko (mendia)

Kokapena: Demiku; VIII. mapa (D-1)

Ohar ling.: Izen hau batzuetan artikuluarekin jaso da ‘goiko’ erreferentzialik gabe. Kasu horietan, artikulua aurreko bokal itxiaren eraginez, asimilazioz, itxi egin da:

Masu + -a > *Masue*

Oharrak: **Gantxu** gainean, **Katillotxu** menditik iparraldera abiatzen den bizkarra.

Ahozkoa: “**Masugoikó**”   054, 056, 058, 059

Idatzizkoa:

1895	<i>Masugoicua u Otalarra, monte</i>	<i>BAHP.N.BL</i>	7551	1081
1899	<i>Otalarra o Baso-goico, monte</i>	<i>BAHP.N.BL</i>	8296	684
1901	<i>Otalarra, monte</i>	<i>BAHP.N.BL</i>	8570	886
1903	<i>Otalarra, monte</i>	<i>BAHP.N.BL</i>	8575	1612b
1910	<i>Masue</i>	<i>BUA</i>	1435. <i>Fincas rústicas</i>	
1923-24	<i>Masue</i>	<i>BUA</i>	404. <i>Fincas rústicas</i>	
1944	<i>Masugoico</i>	<i>BUA</i>	406/3,4 eta 353/3,4,5	
1945	<i>Mazua</i>	<i>GJE fk:1130</i>	<i>L16;1</i>	

Munarrinagusi (bizkarra)

Kokapena: Artika; X. mapa (D-3)

Ohar ling.: Ahoz, leku honentzat hiru izen jaso dira: *Munarrinagusi*, gaztelaniazko ‘mojoi’ hitza hartuta *Mojoi nagusi* eta artean gelditzten dena *Mujarrigane* (‘mugarri’ hitzetik). Fitxa bururako, *Munarrinagusi* aukeratu da.

Oharrak: **Sollubeko torretik** ekialdera luzatzen den bizkarrean, **Paradako landaren** ekialdean (540m.). Bermeo eta Busturia arteko mugarri handi bat dago bertan.

Ahozkoa:	“ Munàrrinagusí ”	122
	“ Munarrinagusí ”	091
	“ Munarrinagosí ”	117, 118, 119
	“ Mujarrigáne ”	092
	“ Mojoi nagusí ”	090

Ordoña (parajea)

Kokapena: Zehaztu gabe.

Oharrak: XIII. mendekoa da leku-izen honen lehen aipamena. 1285ean, Lope Diaz Harokoak Bermeori forua berrestearen, hiribilduari bere eskumeneko eremua zabaldu zion. Honela zehazten dira bere jurisdikzioko lurrapak:

“*Por do taja la agua de Lamiaran adentro, é por el somo de la sierra que es sobre la casería de los fijos de don Sancho de Galdacano, é por esa senda que recuda por sobre Achonaraen al rio que ba por entre Nafarrola, é Zuljeta, é por ese rio arriba que recuda en destajo al somo de la sierra, é por el cuesto de esa sierra por sobre Morteruza, é por Ordoña que recuda a Burgos [sic], é de Burgoa hasta Bermejo, con montes, é fontes, é con entradas, é exidas (...)*”¹⁵²⁸

Testuak adierazten du **Nafarrola** eta **Zuluetatik** gora egin eta gero, mugak **Morteruza** gainetik egiten duela, hau da, **San Migel** auzoaren gainetik, **Goikogane** eta **Garbola** ingurutik, alegia; ondoren mugak **Ordoñara** egiten du, hemendik **Burgora** jotzeko. **Ordoña**, horiaz, **Garbola** edo **Zumarrietako landa** inguruau izan behar du.

1839an eta 1895ean, Ordoña, landa edo larre legez azaltzen da:

“Preguntar en interrogatorio si se sabe si las anteiglesias de San Pelayo y Zubiaur poseen de tiempo inmemorial el usufructo de las argomas y ojas desde el cabo Machichaco por Burgogana, Galbarrola y prado de Ordeña hasta el de Olazar” 1529

Idatzizkoa:

1285	<i>Ordoña</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1839	<i>Ordeña, prado de</i>	<i>BFA. Bust 227/5</i>
1928	<i>Ordañana, campa de</i>	<i>BIBL ZbA2 507</i>

Paradako landa (lepoa)

Kokapena: Artika; X. mapa (D-2)

Ohar ling.: Leku-izen honek aldaera ugari ditu. Bokal arteko -d- gal daiteke eta *Parako landa* aldaera sortu.

Bokal arteko -r- bakuna ere gal daiteke, eta ondoan gelditu diren bokal bien artean, hiatoa apurtzeko -g- txerta daiteke, silaba biak ez berdintzeko.

Paradako landa > Parako landa > Paako landa > Pagako landa

Hiztunek sortutako etimologia berri erratuagatik, *Pagoko landa* eta *Paguko landa* sortu dira.

Pagako landa > Pagoko landa > Paguko landa

Oharrok: **Sollubeko torretik** ekialdera egiten duen bizkarrean. Arrieta aldetik, Bermeo aldera egiteko ohiko bidea hemendik izaten zen.

Ahozkoa: “**Paradako landa**” 082, 117, 139

“**Paradako ländie**” 085, 086

“**Parako landa**” 092, 117, 118, 119, 122, 127, 139

“**Pagako landa**” 088, 134

“**Pagako ländie**” 140

“**Pagoko landa**” 089, 091

“**Pagoko ländie**” 091

“**Paguko landa**” 090, 127

Santakruzko landa (lepoa)

Kokapena: Arane; IV. mapa (B-2)

Oharrok: **Burgo** mendiaren ekialdean, **Kurtzezarrerako** lepoa.

Ahozkoa: “**Santakrusko ländie**” 001

“**Santakrusko landa**” 164

Idatzizkoa:

1852	<i>Landa Santa Cruz</i>	<i>BUA 39/3. Enajen. y conc.</i>
1855	<i>Santa Cruz</i>	<i>BUA 39/29. Acreedores</i>
1879	<i>Santa Cruz Landa</i>	<i>GJE fk:2485 L32;159</i>
1928	<i>Santa Cruzcolanda</i>	<i>BIBL ZbA1 89</i>

Sollube (mendia)

Kokapena: X. mapa (D-1)

Oharrak: Bermeoko udalerriaren hegoaldeko muturrean. Mendiaren gainak, hiru gailur ditu, hegotik iparrerako norabidean: Bi gailur gorenak (686 eta 667m.) Arrietaren eskuineneko eremuan daude. Bermeori dagokion tontorra, iparraldekoena, **Sollubeko torrea** izenez ezagutzen da (663m.), dorre baten hondakinak daudelako bere gailurrean.

Dorre hau, **Burgoka** bezala, basoen zaintzarako egina dago. Manuel Arrotegui Amunategui, inguruko basoen jabea, izan zen dorre hau eraiki zituen, XIX. mendearen azken urteetan. Oin-planta zirkularra dute biak eta altuera handia izan zuten eraiki zirenean: Burgokoak 17 m. zeukan, Sollubekoak, 25. Hona hemen Sollubekoaren deskribapena:

“Sobre el monte descrito se halla construida una torre que se conoce con el nombre de Torre de Solluve, de forma circular. 30 pies de elevacion o sea 25 metros. Consta de dos pisos con entarimado de tabla y con una escalera interior portatil, teniendo asi bien por el exterior y desde los dos metros de altura a contar desde la base una escalera de piedra adosada a la misma pared.” ¹⁵³⁰

1366an, Bermeori bere eskumeneko eremua zabaldu zitzaiten, **Sollubeko torrearen** inguru hau, udalerriaren hegoaldeko muturreko muga da. Honela deskribatzen zituen agiriak hiribilduaren mugak:

“De encima de la Sierra que llaman de Solue do esta amojonado. é desde fasta Iturrieta como ba el arroyo de parte de Hemerando hasta la puente de Gabancho como ba el rio por la Rueda Vieja, é desde como ba é taja el rio hasta la mar; et de como ba a la mar de la entrada de dicho rio de Bakio hasta en Bermejo; é del dicho Lugar de Solue de la otra parte fasta en Esquiaga por do parte el termino de Mundaca hasta la mar;(...)” ¹⁵³¹

Ahozkoa:	“Sollúbe”	092, 113, 124, 126, 127, 166
	“Sollubeko torrié”	116, 139
	“Sollubeko torriá”	113

Idatzizkoa:

1366	<i>Solue, sierra que llaman de</i>	<i>BIBL ItJR-II 209</i>
1515	<i>Solue, término de</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C305/14 1b</i>
1566	<i>Solué, montes de</i>	<i>BFA. K. 1003/49 1</i>
1577-78	<i>Solbe, sierra de</i>	<i>BFA. K. 3174/6 160-165b</i>
1578	<i>Solbe, sierra de</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C2497 1</i>
1578	<i>Solbegana, punto y lugar</i>	<i>VEKA R.R. Ejec. C2497 16</i>
1629	<i>Solue, sierra de</i>	<i>BUA 928. Mojonera 34b</i>
1629	<i>Solute</i>	<i>BFA. BilUA.SZ 315/1/5</i>
1629	<i>Solue, sierra de</i>	<i>VEKA S.V. C1086 157b-165b</i>
1637	<i>Sollue, sierra de</i>	<i>BFA. K. 3541/18 8</i>
1725	<i>Solibe, somo de</i>	<i>BUA AL. 1711-1727 243b-245</i>
1745	<i>Sollue</i>	<i>BFA. K. 1870/18 1</i>
1749	<i>Solue, mojones de</i>	<i>VEKA Pl. y Dib.nº 783¹⁵³²</i>
1779	<i>Soilube, montes de</i>	<i>BUA 842. Cuentas 21b</i>
1793	<i>Sollube, montaña de</i>	<i>BIBL ItJR-I 11</i>
1799-1800	<i>Soilube, monte de</i>	<i>BFA. Bust 203/43 93-96</i>
1801	<i>Sollube, monte de</i>	<i>BUA 1136. Libr. y recibos 47</i>
1843	<i>Solluve, monte</i>	<i>BUA 913/2. Actas de conc. 21</i>
1844	<i>Sollube, monte</i>	<i>BIBL YrJA 111</i>
1844	<i>Solue, sierra de</i>	<i>BIBL YrJA 104</i>

1530 1902. GJE. flk:2019; L27;5

1531 Iturriza Zabala, Juan Ramón (1793), II; 209

1532 1749. España. Ministerio de Cultura. Archivo de la Real Chancillería de Valladolid. PLANOS Y BUJOS. DESGLOSADOS 0783.

1849	<i>Sollube, monte de</i>	<i>BUDALA AL. 1847-1855</i> 22
1849	<i>Solluve, monte</i>	<i>BUA 1160. Cuentas</i>
1849	<i>Solute, sitio llamado</i>	<i>BUA 888/11. Pleitos</i> 11
1862-87	<i>Sulluve, monte de</i>	<i>BUA 1289. Venta de m.</i> 44b
1867-68	<i>Solluve, monte</i>	<i>BUA 1154/10. Compr.</i> 19
1871	<i>Sollube, término de</i>	<i>BUA 39/19. Enagen. y conc.</i> 11
1877	<i>Sollube, término de</i>	<i>BUA 244/10. Argomeros</i> 4b
1889	<i>Solute, sierra de</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes</i> 7
1898	<i>Solluve, montes de</i>	<i>BAHP.N.BL 8195</i> 1380
1902	<i>Solluve, torre de</i>	<i>GJE fk:2019 L27:5</i>
1902	<i>Sollube, término de</i>	<i>BAHP.N.BL 8572</i> 688b
1902	<i>Sollube, torre de</i>	<i>BAHP.N.BL 8572</i> 689b
1944	<i>Sollube, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1949	<i>Sollube, cumbre del monte</i>	<i>BUA 881/12. Deslindes</i> 3
1972	<i>Sollube, monte</i>	<i>BIBL ESEC-GB</i> 9

Truboietagane / Kurtzemendi (tontorra)

Kokapena: San Andres; VII. mapa (C-2)

Ohar ling.: ‘Truboie’ + -eta + ‘gane’. Idatziz jaso diren izenak, ez dato bat ahoz jasotakoekin. Hiztun batek aipatu zuen *Truende* ejertzitoko maparen baten agertzen zela, baina eurek trumoiekin lotzen zutela: *Truboiek bereinkatu zuen mendaia*, *Truboimendi...* Mañu auzokoek ere trumoiekin lotzen dute: *Truboietagane*.

Oharrak: **Mañuko Karmengo elizaren** goitik dagoen tontorra (421m.), **Laubidieta** eta **Goikogane** artean. Izen ugari hartzen ditu auzoen arabera, *Truboimendi* edo *Truboiekbedeinkatuko mendaia (San Migel eta San Andres auzoetan)*, *Kurtzea* edo *Kurtzeko mendaia (San Andresen)*, *Truintagane (Mañun)*.

Bere goialdean Gerra Zibileko oroitarri bat dago, erregimen frankistaren garaian jarria. Bestalde, Iturrizak, Artegoikogana izeneko gailurra aipatzen du eta egiten duen deskribapenagatik, esan daiteke *Truboietaganez* ari dela:

“Desde Mundaca prosigue la costa a la citada villa de Bermeo, a cuyo puerto desciende un río formado de dos arroyos que tienen origen en las montañas de Sollube y Artegoicogana, el que baja de Sollube deja a Santa María de Albóniga a la izquierda en una loma alta y distancia de medio cuarto de legua y el de Artegoicogana a la derecha y distancia de unos 450 pasos, y ambos arroyos se juntan unos 400 pasos más arriba de la dicha villa de Bermeo, el cual río dejando a la villa a la izquierda y distancia de un tiro de perdigón, se une con las aguas del océano” 1533

Almika auzoaren alde bietatik jaisten diren errekkak, **Sollubeko** iparreko isuriardean sortzen den **Artikerreka** eta, *Truboietaganen* sortzen den, **Berdantzako erreka** dira.

Ahozkoa: “**Trubítaganè**” 121, 130

“**Truíntaganè**” 115, 117, 137, 138, 140, 141, 143, 145

“**Truítaganè**” 120, 130

“**Truítoganè**” 122

“**Trubíketaganè**” 136

“**Truínketaganè**” 144

“**Truíketaganè**” 136

“Truboimendi”	046, 101
“Truboilekue”	065
“Truboibereinkàtuteko mendizé”	101
“Truboiek berinkatuteko mendizé”	101
“Truboiek berinketu sau en bixkerrá”	116
“Truendegánie”	145
“Truénde”	101
“Krutzé”	049
“Kurtzié”	048
“Kurtzeko mendizé”	046
“Kurtzemendi”	049

Idatzizkoa:

1793	<i>Artecoigana, montaña</i>	<i>BIBL ItJR-I 11</i>
1972	<i>Truende</i>	<i>BIBL ESEC-GB 9</i>
1973-74	<i>Truebendikatu</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 155</i>
2001	<i>Truende, gailurra</i>	<i>BIBL GaPa 375</i>

Urkamendi (paraje)

Kokapena: Arranotegi; VII. mapa (C-3)

Ohar ling.: ‘Urka’ + ‘mendi’. Asimilazioz, bokal irekia erdiko bilakatu da (-a- > -e-).

Urkamendi > *Urkemendi*Izen honen esanahia galdua, etimologia berria asmatu da: *Urkimendi*.

Oharrak: **Alnika** auzunearren gainean, bere hego-mendebaldean (330m.). Leku honek izan dezake nolabaiteko lotura bat, beherago, ipar-ekialdetik, **Bonbillarte** baserriaren inguruan dagoen **Juramentu** parajearekin. A. Zabalaren ustez, *Urkamendi* exekuzio lekua izan zen garai batean eta berarekin lotzen du *Juramentu* izeneko tokia¹⁵³⁴. Leku-izen bi hauei buruz aurkitu diren erreferentziak, egia esan, ez dira oso zaharrak: *Urkamendiren* aipamen goiztiarra, 1824koa da (Ik. **Urkamendi** baseria) eta *Juramenturena*, 1910ekoa. Nabaria da, bestalde, *Urkamendi* edo *Urkabe* leku-izenaren ugaritasuna Euskal Herrian (Zizurkil, Usurbil, Mutriku, Oiartzun, Lezo,...) eta guztiak aurkitzen dira goialdeetan. Bermeon ere halaxe gertatzen da.

Ahozkoa:	“Urkemendi”	050, 064, 065, 066, 068, 069, 085, 090, 114, 115, 119
	“Urkimendi”	120

Idatzizkoa:

1836	<i>Urcamendi, monte titulado</i>	<i>BUA 1592. Cuentas 169b</i>
1910	<i>Urcamendi, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Urkamendi, argomal</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Urquemendi, monte calvo</i>	<i>BUA 1032. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Urquemendi, heredad</i>	<i>BUA 866. Fincas rústicas</i>
1928	<i>Urquemendi</i>	<i>BIBL ZbA1 93-195</i>
1943	<i>Urcamendi-agane, punto llamado</i>	<i>GJE fk; 816 L11;214</i>
1944	<i>Urquimendi ó Arrizabaleta, argomal</i>	<i>GJE fk;915 L13;32</i>
1944	<i>Urcamendi-gane, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Urquemendi, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>

1534 Zabala, Angel (1928), I; 195

1966   *Urcamendi, monte argomero*
 1973-74   *Urkemendi*

GJE fk:1617 L22;138
BIBL ErA.EtnB 153

Zarragoiti (mendia)

Kokapena: Hiria; VIII. mapa (A-1)

Ohar ling.: 'Zarran' + 'goi' + -ti. **Zarran** paraje eta baserriaren goialdetik dagoena. Bu-kaerako -ti, deklinabideko ablatibo marka da, beste toponimo batzuetan ere aurki daitekeen: esate baterako, *Uriatzeti* edo *Urezandi*.

Oharrak: Bermeoko herriaren hegoaldean dagoen tontorra (83m.). Mendixka hau **Artikerreka** eta **Zarraneko errekek** inguratzen dute, itsasoratu baino lehen.

Mendi gailurrean, manposteriazko harresi antzeko bat dago¹⁵³⁵. 1745eko agiri batean, **Martzana** etxearen lurrez aritzean aipatzen dira horma zahar hauek:

"441 estados de tierra que estan confinantes con los estrivios y paredes antiguos de Zarragoiti" ¹⁵³⁶

1824an, Bermeoko harresiko portaleetan lanak egin zirenean, garita bat aipatzen da **Zarragoitin**:

"Trabajo en las puertas de los cinco portales. (...) una garita en el termino de Zarragoiti" ¹⁵³⁷

J. Angel Iradik ere eman zuen horma hauen berri eta gotorleku baten aztarnatzat hartu zituen¹⁵³⁸. Herriko harresiaren eraikuntza amaitzeko 1353an don Tello kondeak eginiko Bermeoko alkazar zaharreko harrien dohaintza kontuan hartuta, ez da falta izan **Zarragoitiko** horma hauek, alkazar honekin identifikatu dituenik¹⁵³⁹.

Ahozkoa:	<i>Sarragoitzí</i>	151, 152, 156, 166
	<i>Sarragóitzi</i>	157

Idatzizkoa:

1742	<i>Sarragoitti, biñas de</i>	<i>BUA 1150/1. Culto y clero 114</i>
1670	<i>Zarragoiti, término</i>	<i>BFA. K. 828/1 80b</i>
1671	<i>Çarragoitia, viña y mançanal en el término de</i>	<i>BEHA A-72/32</i>
1744	<i>Zarragoiti, término</i>	<i>BEHA A-741/48-2 6</i>
1740	<i>Zarragoiti, viña en</i>	<i>BEHA A-71/32</i>
1740	<i>Zarragoiti, viña del término de</i>	<i>BEHA A-61/44-1 zg</i>
1745	<i>Sarragoitti, estrivios y paredes antiguos de</i>	<i>BFA. Bust 205/41</i>
1775-1831	<i>Zarragoiti, término</i>	<i>BUA 915. Hipotecas. 1775 6</i>
1784	<i>Zarragoitia, heredad titulada</i>	<i>BFA. Bust 3/16 45</i>
1796	<i>Zarragoiti, términos de</i>	<i>BFA. Bust 581/2 7</i>
1798	<i>Sarragoitti, heredades sitas en el término de</i>	<i>BFA. K. 572/4 6</i>
1798	<i>Zarragoitia, alto de la isla o peñón de</i>	<i>BFA. K. 572/4 111</i>
1800	<i>Zarragoiti, viña en</i>	<i>BFA. Bust 203/104 45b,46</i>
1804	<i>Zarragoitia, heredad de</i>	<i>BEHA A-60/43-1 2b</i>
1804	<i>Zarragoitti, heredad en</i>	<i>BEHA A-700/10-2</i>

1535 Garcia Camino, Iñaki (2002); 397-398

1536 BFA. Bust. 205/41

1537 BUA. 1592. Cuentas; 65b

1538 Yradi, Juan Angel de (1844); 71

1539 1353an Don Tello kondeak, Bizkaiko jaunek Bermeon zuten alkazar zaharreko harriak eman zituen harrisiaren eraikuntza amaitzeko (Iturriza Zabala, Juan Ramon (1793), II; 26).

1823	<i>Zarragoiti, heredad en</i>	<i>BFA. Bust 246/5 6b</i>
1824	<i>Zarragoiti, garita en el término de</i>	<i>BUA 1592. Cuentas 65b</i>
1824	<i>Zarragoitia, término de</i>	<i>BFA. Bust 284/5 5</i>
1826	<i>Sarragoittia, monte de</i>	<i>MAHN C.C.4331/130 10</i>
1840	<i>Zaragoitia, heredad en</i>	<i>BEHA A-77/3-26-VI</i>
1841	<i>Sarragoiti, camino para</i>	<i>BFA. Bust 712/2 10b</i>
1844	<i>Sarragoiti, monte</i>	<i>BIBL YrJA 71</i>
1846	<i>Sarragoiti, heredad en el término de</i>	<i>BUA 911/1. Actas de concil. 20</i>
1892	<i>Sarragoichi, término</i>	<i>BUA 984. Fincas rust.1892</i>
1896	<i>Zarragoitipe, punto de</i>	<i>BAHP.N.BL 7552 108</i>
1897	<i>Sarragoitia, viña en</i>	<i>BAHP.N.BL 8182 20</i>
1910	<i>Zarragoiti</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1919	<i>Zarragoitipe, término</i>	<i>GJE fk:103 L2;182</i>
1970	<i>Zarragoiti, depós. de agua</i>	<i>BUA Inventario de bienes 3</i>
1971	<i>Zarragoiti</i>	<i>BUA 1324/1. Suministro de aguas 4</i>
1973	<i>Zarra-goiti</i>	<i>BBPIBer</i>
1973-74	<i>Zarragoitxi</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 180</i>

Zarranburu (paraje)

Kokapena: Demiku; VIII. mapa (B-2)

Ohar ling.: Ik. Demiku auzoko **Zarran** baseria.

Oharrak: **Masugoikotik Zarragoitira** doan bizkarrean, **Zarran** baserriaren parean. **Poiuburu** ere esaten zaio.

Ahozkoa: “**Sarrenburú**”   054, 071

Idatzizkoa:

1827	<i>Zarrenburu, hallazgo de cadaver en</i>	<i>BFA. Bust 202/38 1b</i>
1847	<i>Sarrenburu, término de</i>	<i>BFA. Bust 596/5 3b</i>
1873	<i>Zarramburu, heredad</i>	<i>BFA. Bust 490/61</i>
1897	<i>Sarrenburu, viña en</i>	<i>BAHP.N.BL 8183 1079</i>
1909	<i>Sarrenburu, heredad</i>	<i>GJE fk:216 L4;139</i>
1910	<i>Zarrenburu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1910	<i>Zaranburu, heredad</i>	<i>BUA 1435. Fincas rústicas</i>
1922	<i>Sarrenburu, heredad</i>	<i>BFA. E. KZ. C/2</i>
1944	<i>Sarren-buru, heredad</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1944	<i>Sarren-buru</i>	<i>BUA 406/3,4 eta 353/3,4,5</i>
1952	<i>Zarramburu</i>	<i>GJE fk:2367 L30-217</i>

Zelaiederreta / Sanjuanoñeta (lepoa)

Kokapena: San Pelaio; IV. mapa (A-1)

Oharrak: **Burgo eta Arballo** mendien arteko lepoa. Hemendik igarotzen zen antzinako Bermeotik San Juanerako bidea. (Ik. Arane auzoko **Sanjuanoñetze**)

Ahozkoa: “**Selaiederreta**”   146, 164
                   “**Sanjuanoñetzá**”   146
                   “**Sanjuanóñeta**”   028

Zumarrietako landa (lepoa)

Kokapena: Agirre; IV. mapa (C-1, D-1)

Oharrak: Agirre auzoaren gaina da, Goikoganen, Garbola eta Burgoko landaren artean. A. Erkorekak, paraje hau, sorginen akelarre-leku izan zela esaten du¹⁵⁴⁰

Ahozkoa:	<i>“Sumárretako lända”</i>	021, 060
	<i>“Sumárretako ländie”</i>	006, 025, 164
	<i>“Landalusé”</i>	164

Idatzizkoa:

1844	<i>Zubarreta</i>	<i>BIBL YrJA 125</i>
1882	<i>Zubarrieta</i>	<i>BUA 1325. Segr. SP y Zub. planoa</i>
1928	<i>Sumarrieta</i>	<i>BIBL ZbA1 133-137</i>
1973-74	<i>Sumarratako landie</i>	<i>BIBL ErA.EtnB 222</i>

1540 Erkoreka, Anton (2000).